

Algemeen Pedagogisch Beleid Harlekijn Kinderopvang

januari 2020

'onze
pedagogisch
medewerkers
bepalen voor
een groot deel
de kwaliteit
van onze
opvang'

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	4
2. PEDAGOGISCHE VISIE	5
3. PEDAGOGISCHE DOELSTELLING	7
3.1 Het bieden van emotionele veiligheid	
3.2 Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties	
3.3 Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competenties	
3.4 Het bieden van de kans om zich waarden en normen eigen te maken	
4. PEDAGOGISCHE WERKWIJZE	13
4.1 Leefklimaat en opvoeding	
4.1.1 Gedrag leren	
4.1.2 Groep en individu	
4.1.3 Relatie tussen kind en pedagogisch medewerker	
4.1.4 Belonen en straffen	
4.1.5 Zindelijkheid	
4.2 Stimuleren van de ontwikkeling en signaleren ontwikkelingsproblemen	
4.2.1 Cognitieve ontwikkeling	
4.2.2 Sociaal-emotionele ontwikkeling	
4.2.3 Motorische ontwikkeling	
4.2.4 Seksuele ontwikkeling	
4.2.5 Signaleren ontwikkelingsproblemen	
5. PROTOCOLLEN	20

1. INLEIDING

Een goede start is voor kinderen van groot belang, voor ieder kind en voor onze maatschappij. Kinderopvang speelt hierin een belangrijke rol. Binnen Harlekijn stellen we de ontwikkeling van het kind centraal en realiseren we als slagvaardige en dienstverlenende organisatie een toegankelijk aanbod van kinderopvang voor kinderen van 0 tot 12 jaar. Kwaliteit & veiligheid zijn, naast het plezier & welzijn van het kind, de kernwoorden van onze opvang. Om de kwaliteit van onze kinderopvang te verantwoorden is dit pedagogisch beleidsplan geschreven. Kwaliteit wordt door Harlekijn gezien als vorm van dienstverlening die beantwoordt aan de vraag van ouders & kinderen (gebruikers) en die voldoet aan de kwaliteitseisen van de kinderopvang die door het Ministerie van OCW zijn vastgesteld. De pedagogische kwaliteiten van onze medewerkers en hun interactie met de kinderen, leiding en ouders bepalen voor een zeer groot deel de kwaliteit van onze kinderopvang. Het pedagogisch beleidsplan geeft richting aan het dagelijks handelen van de pedagogisch medewerkers bij Harlekijn. In dit beleid komt tot uitdrukking op welke wijze wij met kinderen willen omgaan en waarom. Het is overkoepelend voor elke opvangsoort en locatie van Harlekijn Kinderopvang. Het pedagogisch beleid is gebaseerd op de visie die Harlekijn heeft op de ontwikkeling van kinderen en op opvoeden. Vanuit dit richtinggevende kader is een pedagogisch werkplan per locatie gemaakt. Naast een leidraad voor de pedagogische medewerkers van Harlekijn, heeft het pedagogisch beleid ook als doel om ouders van kinderen die het kinderdagverblijf (gaan) bezoeken te informeren over onze werkwijze en de omgang met de kinderen. Tot slot kunnen andere betrokkenen, zoals de GGD en de gemeente, via het pedagogisch beleidsplan inzicht krijgen in onze pedagogische werkwijze.

Jolanda Schot
directeur Harlekijn Kinderopvang

2. PEDAGOGISCHE VISIE

De 4 doelen, zoals opgenomen in de Wet Kinderopvang vormen de kern van ons handelen: het bieden van veiligheid, versterken van persoonlijke en sociale competentie, de overdracht van normen en waarden en socialisatie(*).

Bij Harlekijn wordt een leef- en ervaringswereld voor het kind gecreëerd, waarin zowel de ontwikkeling van het individuele kind als het samen leven, spelen en leren in groepsverband centraal staat. Harlekijn hanteert hierbij de volgende uitgangspunten:

- elk kind moet zich veilig en vertrouwd voelen
- elk kind moet zijn ontwikkelingsmogelijkheden zo goed mogelijk kunnen ontplooien
- de zelfstandigheid en het zelfvertrouwen van het kind moeten de kans krijgen te groeien
- elk kind moet de mogelijkheid krijgen de normen en waarden, de gebruiken en regels, de taal en de manier van communiceren zich eigen te maken, passend bij onze cultuur

Op Harlekijn begeleiden wij elk kind naar het leren vertrouwen in zichzelf te hebben, emotioneel vrij te zijn en nieuwsgierig te zijn naar de wereld om zich heen. Dit vereist een goede zorg en open houding van de pedagogisch medewerkers. Om onze activiteiten met de kinderen zo gericht mogelijk aan te kunnen bieden en zoveel mogelijk aan te sluiten bij het ontwikkelingsniveau van de kinderen hebben we in de opvang zoveel mogelijk gekozen voor horizontale groepen. Echter wel zo dat ook de mogelijkheid daar moet zijn hiervan af te stappen op momenten waarop of het kind /de kinderen hierom vragen en of de bezetting per groep het vraagt hiervan (tijdelijk) af te wijken. In het werkplan wordt hierop specifiek ingegaan.

Harlekijn stelt onderstaande voorwaarden om haar visie vorm te geven:

- *Veiligheid en genegenheid*
Kinderen moeten zich veilig en thuis kunnen voelen op Harlekijn. Hierdoor wordt het zelfvertrouwen van het kind bevorderd. Als dit het geval is komen ze eerder tot explorerend gedrag en spel, wat de ontwikkeling zal bevorderen. Elk kind moet de ruimte krijgen zich op zijn eigen manier en in zijn eigen tempo te ontwikkelen. Het doel is het kind zelfstandig en

weerbaar te maken, zodat het later actief kan deelnemen aan het maatschappelijk leven.

- *Uitdagende omgeving*

Kinderen willen ontdekken wat ze kunnen, alleen en samen met anderen. Wij willen kinderen een veilige omgeving bieden waarin ze kansen krijgen zich optimaal te ontwikkelen. De pedagogisch medewerkers volgen en stimuleren de kinderen in hun ontwikkeling en in de interactie met de omgeving. Daarnaast worden er activiteiten georganiseerd die aansluiten bij het ontwikkelingsniveau en de belevingswereld van de kinderen.

- *Hanteren van normen en waarden*

De tijd dat een kind bij Harlekijn verblijft, hebben ouders en pedagogisch medewerkers een gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid. Hierbij zijn de wensen van de ouders uitgangspunt voor de opvang.

*deze 4 doelen zijn nader uitgewerkt in ons document 'kwaliteitsvisie voor medewerkers' tot een lijst van punten, die een leidraad voor het pedagogisch handelen van de Pedagogisch medewerkers vormen.

3. PEDAGOGISCHE DOELSTELLING

In de Wet Kinderopvang staat beschreven dat verantwoorde kinderopvang bijdraagt aan een goede en gezonde ontwikkeling van het kind in een veilige omgeving. Voor de pedagogische onderbouwing van de Wet Kinderopvang zijn de 4 opvoedingsdoelen van professor J.M.A. Riksen-Walraven uitgangspunt. Deze opvoedingsdoelen zijn:

- ontwikkelen van een gevoel van emotionele veiligheid
- ontwikkelen van persoonlijke competentie
- ontwikkelen van sociale competentie
- eigen maken van de waarden en normen, de 'cultuur' van de samenleving

Deze opvoedingsdoelen gelden voor alle kinderen in de leeftijd van 0 tot en met 12 jaar.

Hieronder wordt omschreven op welke manier Harlekijn aan de opvoedingsdoelen van Riksen-Walraven werkt binnen haar eigen pedagogische visie, waarbij voor elk doel rekening wordt gehouden met de ontwikkelingsfase van elk kind.

3.1 Het bieden van emotionele veiligheid

Riksen-Walraven stelt dat het opvoedingsdoel "ervaren van emotionele veiligheid" basaal is. Een kind dat zich niet veilig voelt in een omgeving, is niet in staat om indrukken en ervaringen op te nemen en staat minder open voor het leren van nieuwe vaardigheden.

Het bieden van emotionele veiligheid betekent zorgen voor een emotioneel veilige basis waar kinderen zich kunnen ontspannen en zichzelf kunnen zijn.

- 1. In de leidster-kind relatie werken wij binnen Harlekijn aan de emotionele veiligheid van een kind.*

De pedagogisch medewerkers van Harlekijn zorgen voor emotionele veiligheid op de groep door het creëren van een sfeer waarbinnen ieder kind tot zijn recht komt en waar vertrouwen de boventoon voert. Lachen, plezier maken, gezelligheid, maar je ook even mogen terugtrekken zijn begrippen die de basis vormen voor een goede sfeer. Hulpmiddelen hierbij zijn het bieden van structuur en regels die voor de kinderen herkenbaar en begrijpelijk zijn.

De aanwezigheid van vaste en vertrouwde groepsleiding is de basis om een goede relatie tussen kind en leiding te kunnen laten ontstaan. De groepsleiding wordt begeleid en beoordeeld op:

De wijze waarop zij het kind benadert en aanspreekt

De dagelijkse omgang zoals plezier maken, grapjes, stoeien, troosten, verzorgen, aanmoedigen, uitleggen

De wijze waarop zij aansluiten op persoonlijke emoties en ervaringen van het kind

De mate waarin responsief dan wel restrictief op een kind wordt gereageerd

De mate waarin zij respect voor de autonomie van een kind tonen

2. Door de wijze waarop wij de binnen- en buitenruimte aanbieden en inzetten creëren wij emotionele veiligheid voor een kind

Ieder kind wordt opgevangen in een vaste stamgroep met eigen groepsruimte. Daarbinnen wordt gewerkt met verschillende hoeken voor verschillende activiteiten (speelhoek, knutselhoek, eethoek, leeshoek). Binnen de verschillende hoeken en activiteiten is een balans tussen rust en actie, stilte en geluid, alleen en samen, spannend en veilig. De eigen groepsruimte is een herkenbare en vertrouwde plek voor het kind.

3. In en met de groep dragen wij zorg voor de emotionele veiligheid van een kind

De groep heeft een vaste samenstelling, hetgeen de veiligheid en mogelijkheid biedt vertrouwd te raken met de groepsgenoten. Op bepaalde vaste momenten (in het pedagogisch werkplan nader beschreven) biedt de stamgroep de mogelijkheid aan kinderen om ook buiten de eigen stamgroep ervaringen op te doen. Een kind kan zo vanuit de vertrouwde groepsruimte de reikwijdte verbreden, een groter gebied onderzoeken en andere contacten opdoen.

4. Bij het organiseren en aanbieden van activiteiten kiezen wij voor een aanpak die de emotionele veiligheid van een kind waarborgt

De structuur van de opvangdag ligt vast: vaste activiteiten op vaste momenten bieden het kind zekerheid en structuur. Ook vaste rituelen zijn hier onderdeel van; zoals bij de maaltijd een liedje, het slapen gaan, een verjaardag vieren, een nieuwe groepsgenoot welkom heten. Daarnaast biedt het programma ruimte voor het kiezen van eigen activiteiten en wel/niet meedoen met de groep. De leidster biedt het kind steun bij de activiteiten door

Actief optreden, passief bewaken, voelbare aanwezigheid

Uitdagen en stimuleren tot grensverkenning

Troostend, helpend, bevestigend

Sensitieve houding

- 5. Wij gaan met het spelmateriaal om op een wijze die bijdraagt aan de emotionele veiligheid van een kind*

Op Harlekijn is ruim voldoende spelmateriaal voor alle leeftijdsgroepen aanwezig. De groepsleiding stimuleert, helpt en adviseert het kind bij het kiezen van nieuw, spannend en/of uitdagend materiaal. De groepsleiding weet waarin het kind goed is, wat hij leuk vindt, wat zijn mogelijkheden en uitdagingen zijn.

3.2 Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties

Veerkracht, zelfstandigheid, zelfvertrouwen, flexibiliteit en creativiteit zijn allemaal persoonskenmerken die horen bij het begrip persoonlijke competentie. Deze kenmerken stellen het kind in staat om problemen adequaat aan te pakken en zich goed aan te passen aan veranderende omstandigheden.

- 1. In de leidster-kindinteractie bieden wij gelegenheid voor het ontwikkelen van de persoonlijke competenties van een kind*

De leidster stimuleert een kind door grenzen te ontdekken en te verleggen van wat een kind kan, wil of durft. De leidster maakt het kind bewust van de eigen capaciteiten en kwaliteiten, speelt in op grapjes, humor en 'gek doen'. Ingaan op initiatieven van een kind, belonen en prijzen en complimenteren zijn positieve manieren van bevestigen van een kind.

- 2. Door de wijze waarop wij de binnen- en buitenruimte aanbieden en inzetten dragen wij bij aan het ontwikkelen van persoonlijke competenties van een kind*

De groepsleiding maakt heldere en begrijpelijke afspraken en instructies over het gebruik van de ruimten. Deze zijn voor kinderen op herkenbare wijze ingedeeld met plaatsen voor rust en actie en mogelijkheden die aansluiten bij leeftijd en ontwikkelingsstadium van een kind. In de ruimten wordt een evenwicht geboden tussen veiligheid en uitdaging.

- 3. In en met de groep dragen wij zorg voor het ontwikkelen van de persoonlijke competenties van een kind*

De persoonlijke competentie van het kind kan in groepsverband onder de aandacht komen door activiteiten waardoor het kind zich individueel kan uiten en profileren (foto's van thuis, werkstukken, knuffels, speelgoed etc)

De groep is een sociale leefgemeenschap waarin geoefend kan worden met eigen mogelijkheden, grenzen, aardigheid/onaardigheid, delen van plezier, gewenst en/of ongewenst gedrag

- 4. Bij het organiseren en aanbieden van activiteiten kiezen wij voor een aanpak die de ontwikkeling van de persoonlijke competenties van een kind stimuleert.*

De groepsleiding laat ruimte aan het kind voor eigen initiatief en eigen ideeën met betrekking tot het aangaan en uitvoeren van een activiteit. Hierbij worden kansen geboden voor het ontdekken van eigen persoonlijkheidskenmerken zoals zelfvertrouwen, initiatief en interesse maar ook voor zelfoverwinning en zelfredzaamheid

- 5. Wij gaan met het spelmateriaal om op een wijze die de ontwikkeling van de persoonlijke competenties van een kind stimuleert*

Het spelmateriaal past bij leeftijd, ontwikkelingsfase, fysieke en geestelijke mogelijkheden van een kind. Het maakt emoties los van pret, plezier, verassing, verwondering, ongeduld of teleurstelling. De wijze waarop de groepsleiding het spelmateriaal aanbiedt, biedt kansen voor individuele leermomenten, zelfoverwinning, zelfstandigheid en zelfredzaamheid.

3.3 Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competenties

Het begrip sociale competentie omvat een scala aan sociale kennis en vaardigheden, zoals het zich in een ander kunnen verplaatsen, kunnen communiceren, samenwerken, anderen helpen, conflicten voorkomen en oplossen en het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid.

- 1. In de leidster-kindinteractie bieden wij gelegenheid voor het ontwikkelen van de sociale competenties van een kind*

De leidster stimuleert vriendschap, kameraadschap en samenwerking tussen kinderen onderling. Ze gaat bewust om met conflicten tussen kinderen. Samen delen en samen ervaren binnen situaties waarmee kinderen gezamenlijke betekenisvolle ervaringen kunnen opdoen. De rol van de leidster is afhankelijk van de situatie: sturend, ondersteunend, corrigerend, verzorgend, gangmaker, bruggenbouwer.

- 2. Door de wijze waarop wij de binnen- en buitenruimte aanbieden en inzetten dragen wij bij aan het ontwikkelen van de sociale competenties van een kind*

Een vrije ruimte die uitdaagt en stimuleert tot rennen, klimmen, avontuur en ontdekken is veelal de buitenruimte. Elementen als hoog-laag, zacht-hard, nat-droog, vertrouwd-uitdagend bieden het kind de mogelijkheid met de eigen omgeving te experimenteren en de eigen mogelijkheden te onderzoeken in relatie tot anderen.

- 3. In en met de groep dragen wij zorg voor het ontwikkelen van de sociale competenties van een kind.*

Een groep biedt kinderen de mogelijkheid te leren omgaan met de verschillen tussen groepsgenootjes. In de groep worden gebeurtenissen verwoord van betekenisvolle, emotionele gebeurtenissen in de groep, het gezin, de buurt etc.

- 4. Bij het organiseren en aanbieden van activiteiten kiezen wij voor een aanpak die de ontwikkeling van de sociale competenties van een kind stimuleert.*

In de groep is een duidelijke en vaste verdeling tussen groepsmomenten en momenten die kinderen individueel invullen. Daarnaast worden activiteiten met de hele groep afgewisseld met activiteiten in kleine, wisselende groepen. De sociale inhoud van het spel wordt gestimuleerd door samen spelen, praten, luisteren, plezier hebben, delen, wachten op elkaar, rekening houden met elkaar.

- 5. Wij gaan met het spelmateriaal om op een wijze die de ontwikkeling van de sociale competenties van het kind stimuleert*

Het spelaanbod sluit aan bij de wens om zowel individueel als gezamenlijk spel aan te bieden. Het spelmateriaal is uitdagend, grensverleggend en ontwikkelingsgericht, houdt rekening met de diversiteit in leeftijd, sekse, sociale en culturele achtergrond.

3.4 Het bieden van de kans om zich waarden en normen eigen te maken

Kinderen moeten de kans krijgen om zich waarden en normen, de cultuur van de samenleving waarvan zij deel uitmaken, eigen te maken. Het is van belang dat kinderen leren om op een passende manier met andere kinderen en volwassenen om te gaan. Hierbij stelt Harlekijn zich naast de ouders op, als aanvulling op de gezinssituatie. In de werkplannen wordt nader uitgewerkt hoe wij dit vormgeven.

1. *In de leidster-kindinteractie bieden wij de gelegenheid voor het socialisatieproces van een kind*

Normen en waarden sluiten aan bij de Nederlandse cultuur: elkaar bij de naam aanspreken, op de beurt wachten, niet door elkaar heen praten. Daarnaast worden bij Harlekijn specifieke omgangsregels gehanteerd ten aanzien van o.a. conflicten oplossen, de gezamenlijke maaltijd, grenzen stellen en bestraffen. Indien mogelijk worden deze regels samen met de kinderen opgesteld. In team- en groepsleidingoverleg worden persoonlijke waarden en normen besproken en getoetst aan de opvattingen die Harlekijn voorstaat.

2. *Door de wijze waarop wij de binnen- en buitenruimte aanbieden en inzetten draagt bij aan het socialisatieproces van een kind.*

Heldere en eenduidige afspraken over wat kan en mag in alle ruimtes en de wijze waarop men elkaar – kinderen en leidsters- aan de afspraken houdt.

3. *In en met de groep dragen wij zorg voor het socialisatieproces van een kind*

In de groep wordt met de kinderen gesproken over afspraken en omgangsnormen. Met elkaar afspreken van manieren om elkaar ook aan de afspraken te houden maar ook over respectvol met elkaar omgaan, je open stellen voor elkaar. Door middel van verwoorden wat er gebeurt tijdens sociale interacties zoals samen iets leuks, spannends, akeligs, verdrietigs of ontroerends beleven.

4. *Bij het organiseren en aanbieden van activiteiten kiezen wij voor een aanpak die een bijdrage levert aan het socialisatieproces van een kind.*

Door middel van afspraken die stimuleren dat iedereen tijdens activiteiten rekening houdt met elkaar, samen deelt en elkaar helpt kan solidariteit ontstaan. In de activiteitenplanning wordt aandacht besteed aan verschillende vieringen en rituelen.

5. *Wij gaan met het spelmateriaal om op een wijze die het socialisatieproces van een kind stimuleert*

Spelmateriaal biedt de mogelijkheid om rollen uit het dagelijkse leven te oefenen: keukenattributen, bedjes, verkleedkieren, koffertjes en tassen ed.

4. PEDAGOGISCHE WERKWIJZE

In dit hoofdstuk wordt de werkwijze van Harlekijn beschreven met betrekking tot het leefklimaat en de opvoeding, en de ontwikkeling van kinderen. De werkwijze vormt een nadere uitwerking van de visie (zie hoofdstuk 2). In de pedagogische werkwijze wordt beschreven wat er van de pedagogisch medewerkers op Harlekijn verwacht wordt in hun handelen tegenover kinderen en ouders.

4.1 Leefklimaat en opvoeding

Door middel van opvoeden leren we een kind zich in te passen in een cultuur. Het kind moet de gebruiken regels en normen en waarden, maar ook de taal en de manier van communiceren eigen maken. Spelen is hierbij een essentieel onderdeel. Kinderen leren spelenderwijs de vaardigheden die ze als volwassene nodig hebben. De opvoeding bij Harlekijn wordt weliswaar anders vormgegeven dan thuis, maar het doel is hetzelfde. Het gaat er in beide situaties om dat kinderen zelfstandig, mondig en sociale individuen worden. Anders gezegd: Het doel van de opvoeding is het kind te begeleiden tot een zelfstandige persoonlijkheid, die een respectvolle relatie met anderen aan kan gaan en verantwoordelijk kan functioneren in de maatschappij.

4.1.1 Gedrag leren

Kinderen kijken gedrag af van andere kinderen, maar ook van volwassenen. Kinderen bootsen dit bewuste of onbewuste gedrag vervolgens na. De pedagogisch medewerkers op Harlekijn hebben hierin een duidelijke voorbeeldfunctie. Zij dragen hun beelden van de werkelijkheid, hun handswijze, visie, normen en waarden over op de kinderen. Voordoen is hierbij een belangrijk principe. Door voordoen wordt aan het kind duidelijk gemaakt wat er precies van hem/haar wordt verlangd. Voordoen wordt gevolgd door samendoen, wat vervolgens weer gevolgd wordt door nadoen. Op deze manier zal het kind uiteindelijk in staat zijn om een handeling zich eigen te maken (te automatiseren).

Het ene kind heeft meer tijd nodig om tot iets te komen dan het andere. Geduld is daarom belangrijk. Van de pedagogisch medewerkers op Harlekijn wordt verwacht dat zij rust uitstralen en daardoor goed kijken en luisteren naar de kinderen. De pedagogisch medewerkers van Harlekijn begeleiden kinderen doelgericht en bewust. Ze observeren de kinderen, proberen ze te begrijpen, denken na over hun aanpak en handelen hiernaar.

4.1.2 Groep en individu

De kinderen op Harlekijn worden opgevangen in groepsverband. Het functioneren in een groep geeft een extra dimensie aan het opvoedingsproces. Kinderen leren van elkaar. Toch is het van wezenlijk belang als pedagogisch medewerker de kinderen ook individuele aandacht te geven. Vaak worden stille, teruggetrokken kinderen snel vergeten en krijgen de meer brutale en drukke kinderen de aandacht. Als pedagogisch medewerker is het belangrijk je hiervan bewust te zijn en naar ieder kind te leren kijken en luisteren. Elk kind is uniek en verschilt individueel ten opzichte van andere kinderen. Belangrijk is om elk kind de aandacht te geven dat het nodig heeft en past bij zijn/haar ontwikkelingsniveau. En dit betekent niet altijd dat dit de aandacht is waar het kind om vraagt.

4.1.3 Relatie tussen kind en pedagogisch medewerker

Kinderen hebben positieve, veilige hechtingsrelaties nodig om uit te groeien tot stabiele, zelfstandige volwassenen. Door zich aan anderen te hechten krijgt het kind vertrouwen in de ander en in zichzelf. Zelfbeeld is de sleutel tot ontwikkeling. Een pedagogisch medewerker dient elk kind te helpen om een positief zelfbeeld te ontwikkelen. Het kind moet voelen en merken dat het goed is, zoals hij/zij is. Elk kind is namelijk even waardevol.

De pedagogisch medewerkers creëren een gevoel van veiligheid, vertrouwen en sfeer, omdat dit de basis vormt tot een optimale ontwikkeling. Het is een voorwaarde voor een kind om op onderzoek uit te gaan. De pedagogisch medewerkers hebben een begeleidende, stimulerende en ondersteunende rol. Daarnaast hebben ze een duidelijke voorbeeldfunctie: respect voor de ander en de omgeving.

4.1.4 Belonen en straffen

We ondersteunen de kinderen in hun ontwikkeling door een pedagogisch klimaat te scheppen met richtlijnen en vrijheden. Van de pedagogisch medewerkers wordt verwacht dat zij consequent zijn en grenzen aangeven. Voor kinderen is dit duidelijk en geeft het een gevoel van veiligheid. Als er geen regels gesteld worden, gaat een kind zelf de grenzen van wat wel en niet mag opzoeken. De pedagogisch medewerkers bepalen, wanneer dit mogelijk is, samen met de kinderen wat de regels zijn. De pedagogisch medewerkers dienen op een lijn te zitten wat betreft naleving van deze regels. Deze regels gelden in principe voor alle kinderen. Er wordt van de pedagogisch medewerkers verwacht dat zij naar de kinderen kijken, luisteren, met de kinderen praten, de kinderen aanmoedigen en belonen met positieve aandacht. Hierdoor leert een kind wat gewenst en ongewenst gedrag is en hoe ze zich kunnen aanpassen aan afspraken en regels. De regels die er zijn, zijn zoveel mogelijk gericht op veiligheid, respect voor elkaar en zorg voor de omgeving, het materiaal en elkaar.

Complimenten geven en positief handelen is van belang. Een kind wordt beloond als er iets bereikt is, bijvoorbeeld een leerdoel die de pedagogisch medewerker heeft gesteld. Dit leerdoel is van te voren met het kind afgesproken.

Bijvoorbeeld wanneer het kind op de wc plast krijgt het een sticker. Teveel belonen kan een kind afhankelijk maken van complimenten, dus na enige tijd weer afbouwen met de beloning is belangrijk om te voorkomen dat het kind alleen het gewenste gedrag vertoont na een beloning.

Het is bekend dat de invloed van straf op de ontwikkeling beperkt is. Straffen plaatst kinderen altijd in een negatieve uitzonderingspositie. In plaats van straffen, kun je beter de regel herhalen of uitleggen. Elk kind heeft af en toe een duwtje in de goede richting nodig, het ene kind vaker dan het andere, al naar gelang het kind weinig of meer zelfvertrouwen heeft. We leggen zoveel mogelijk de nadruk op het gewenste gedrag en negeren het ongewenste gedrag, en uiteraard door zelf het goede voorbeeld te geven. Dit geeft een positieve sfeer op de groep en duidelijkheid voor de kinderen. Straf wordt dan ook gezien als noodmaatregel. In plaats van straf is het beter om een time-out te geven, bijvoorbeeld door het kind even apart op een stoeltje te zetten. Hierbij wordt

niet onderhandeld. Wel is het belangrijk om het kind te stimuleren om met een oplossing te komen.

Zowel straffen als belonen wordt altijd gedaan vanuit een gevoel van respect voor het kind.

4.1.5 Zindelijkheid

De meeste kinderen worden in de peuterfase zindelijk, maar er zijn grote verschillen. 95% van de kinderen is overdag zindelijk voor het vierde levensjaar en 80% ook 's nachts. Een kind kan pas zindelijk worden als het de sluitspieren voldoende beheerst en het een verband kan leggen tussen de aandrang die het voelt en het poepen en plassen. Daarnaast moet het kind zelf mee willen werken aan het zindelijk worden. Eerder beginnen werkt vaak averechts. Overleg met de ouders over het zindelijk worden is erg belangrijk. We stimuleren het zindelijk worden, maar stellen geen eisen. Wanneer een kind zelfstandig naar de wc kan, helpen we alleen als nodig (billen afvegen, broek vastmaken etc.). Voor meer informatie over zindelijkheid, verwijzen wij naar het protocol zindelijkheid. Dit is op elke groep aanwezig.

4.2 Stimuleren van de ontwikkeling en signaleren ontwikkelingsproblemen

Harlekijn streeft ernaar om voor elk kind een gevoel van veiligheid en vertrouwen te creëren. Voor het kind is dit het vertrekpunt om op onderzoek uit te gaan en nieuwe dingen te ontdekken en te leren.

Voor het stimuleren van de ontwikkeling is spelen essentieel. Spelen is meer dan alleen maar plezier voor een kind. Het is leren en vervolgens oefenen wat hij geleerd heeft. Met andere woorden: alles wat het kind stimuleert om zijn lichaam te gebruiken, zijn zintuigen, denkvermogen en intelligentie te ontwikkelen. Belangrijk is om dit spelen af en toe te sturen. Zo moeten verlegen kinderen worden gestimuleerd in het samen spelen en moeten drukke kinderen soms worden afgeremd. Uitgangspunt is telkens de mogelijkheden van kinderen te vergroten en creativiteit aan te moedigen. Pedagogisch medewerkers moeten proberen gelegenheden uit te lokken waarin kinderen iets kunnen ontdekken. De

fantasie van kinderen moet hierbij worden gestimuleerd, bijvoorbeeld door doen-alsof-spel. Daarnaast worden kinderen gestimuleerd in het zelf bedenken van oplossingen.

Elke kind kent zijn eigen mogelijkheden en beperkingen. Belangrijk is om aan te sluiten bij het ontwikkelingsniveau en karakter van het kind. Op het Kinderdagverblijf wordt het activiteitenaanbod van DoenKids gebruikt ter ondersteuning van het voorschoolse educatieprogramma 'Piramide' om de verschillende ontwikkelingsgebieden te stimuleren.

4.2.1 Cognitieve ontwikkeling

De cognitieve ontwikkeling is de ontwikkeling van de wijze waarop de hersenen de informatie die via de zintuigen binnenkomt, selecteert, uitlegt, opslaat, weer oproept en gebruikt. In de loop van de ontwikkeling van een kind, leert het kind de informatie steeds beter op te slaan in beelden, symbolen, begrippen en onderlinge verbanden. Deze ontwikkeling verloopt in fasen, die hetzelfde zijn voor elk kind.

Ook voor de cognitieve ontwikkeling geldt dat er moet worden aangesloten bij de interesse en de fase waarin het kind verkeert en dat hierop moet worden voortgeborduurd.

Een uitleg of toelichting moet zo worden gegeven dat het kind het begrijpt en er iets van leert. Dit gaat spelenderwijs. De cognitieve ontwikkeling is geen doel op zich, maar is ingebouwd in het spel en de dagelijkse bezigheden.

4.2.2 Sociaal-emotionele ontwikkeling

De sociaal-emotionele ontwikkeling heeft te maken met de wisselwerking tussen het kind en de sociale omgeving. Het kind maakt zich de regels, gewoonten, normen en waarden van de groep eigen. Deze regels en gewoonten zijn door de leiding opgesteld en de normen en waarden zoals deze gebruikelijk zijn in onze samenleving worden nageleefd (bijv. respect voor anderen en harmonieus met elkaar samenwerken). Een kind groeit op tussen andere mensen en probeert samen met hen een zinvol bestaan op te bouwen. De persoonlijkheid wordt dus in relatie met de omgeving gevormd. Het leert de eigen cultuur en de sociale regels door kijken en ervaren. Het voorbeeld van de omgeving en de mensen in die omgeving spelen een belangrijke rol hierin.

In het kinderdagverblijf hebben kinderen alle gelegenheid om sociaal gedrag te oefenen en om te ontdekken wie ze zijn. Langzamerhand wordt het kind zich

bewust van zijn omgeving en relaties tussen kinderen en de leiding. De rol van de leiding is deze bewustwording van rekening met elkaar houden en de interactie te stimuleren en het kind bewust maken van normen en waarden. De leiding fungeert hierbij als voorbeeld. Ook kinderen fungeren onderling als voorbeeld en corrigeren elkaar. Zo moeten kinderen aan tafel blijven zitten tijdens het drinken/eten. Het samen spelen, samen delen principe leren ze spelenderwijs.

4.2.3 Motorische ontwikkeling

In de leeftijd van 0 tot 4 jaar maken kinderen een grote ontwikkeling door in de motorische vaardigheden. De coördinatie en samen bewegen van romp, armen en benen heet de grove motoriek. De fijne motoriek omvat kleine bewegingen die coördinatie tussen ogen en handen vereisen. Evenals de andere aspecten van de ontwikkeling gaat ook de lichamelijke ontwikkeling van een kind spelenderwijs. Passend bij de fase waarin elk kind zit moeten de ruimte, het aangeboden speelgoed en de activiteiten uitdagen en het kind de ruimte bieden tot het ontdekken van nieuwe mogelijkheden op motorisch gebied. Bij de kinderen van ongeveer 1 1/2 tot 4 jaar hanteren we ons 'BeweegPlan' waarin we allerlei beweegspelletjes aanbieden en wat aansluit bij het actuele thema van de VVE methode Piramide. Bij de kinderen vanaf 4 jaar wordt op onze BSO de motorische ontwikkeling gestimuleerd door o.a. het sport & spelaanbod. Daarnaast ook via andere activiteiten zoals bijv. knutselen. Het aanbod is derhalve gevarieerd. De fijne motoriek omvat kleine bewegingen die coördinatie tussen ogen en handen vereisen.

4.2.4 Seksuele ontwikkeling

Seksualiteit is een wezenlijk onderdeel in de ontwikkeling van een kind naar volwassenheid. Daarom besteden we op Harlekijn met enige regelmaat aandacht aan thema's als intimiteit en seksualiteit. Dit doen we tijdens groeps- en locatie-overleggen binnen het vaste agendapunt 'kindbespreking'. Op deze manier dragen we bij aan de ontwikkeling van kinderen, maar ook aan het voorkomen van grensoverschrijdende seksuele incidenten. We bieden de kinderen bij Harlekijn een plek waar ze fysiek veilig zijn en zich ook zo voelen, ook op het gebied van seksualiteit. Daarnaast ondersteunen we kinderen, afhankelijk van hun leeftijd en situatie, bij hun ontwikkeling op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Wij signaleren grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen

onderling en baseren ons daarbij op drie criteria: toestemming, vrijwilligheid en gelijkwaardigheid. Als aan 1 van deze criteria niet voldaan is, is er mogelijk sprake van grensoverschrijdend gedrag en gaan wij het stappenplan hanteren uit onze Meldcode.

4.2.4 Signaleren ontwikkelingsproblemen

Met het akkoord Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) is er meer aandacht gekomen op ontwikkelingsgericht werken met kinderen. Mede in het belang van een doorlopende ontwikkellijn voor kinderen tussen dagopvang, primair onderwijs en BSO.

Hierbij hoort een goede observatie van de ontwikkeling van kinderen, op verschillende ontwikkelingsterreinen gedurende de opvang. Met het inzicht wat hiermee opgedaan wordt, kan beter worden bepaald hoe kinderen het beste begeleid kunnen worden in hun ontwikkeling. In ons 'Kindvolg- en Stimuleringsplan' beschrijven we hoe we hier binnen Harlekijn structureel invulling aan geven.

Basiskennis en ervaring in het werken met kinderen zijn nodig om te kunnen bepalen op welk niveau een kind zich bevindt en op welke vlakken die ontwikkeling nog extra aandacht vraagt. De tijd dat kinderen op Harlekijn verblijven, volgen we hun ontwikkeling nauwkeurig. Dit wordt bij het intakegesprek aan de ouders verteld. De groepsleiding observeert de kinderen aan de hand van standaard observatielijsten. Elk kind heeft een vaste mentor die verantwoordelijk is voor het volgen, observeren, registreren en communicatie hierover met de ouders. Deze mentor is een van de (vaste) leidsters op de groep van het kind. Bij deze observaties wordt gekeken naar een aantal vaste ontwikkelingsaspecten. Baby's worden elke 4 maanden geobserveerd, dreumesen en peuters elke 6 maanden. Op de BSO wordt alleen geobserveerd indien hier aanleiding toe is.

Naar aanleiding van deze observaties wordt minimaal één keer per jaar een oudergesprek gehouden. Wanneer nodig, wordt eerder of vaker een gesprek met ouders aangegaan over de ontwikkeling van hun kind.

Wanneer een pedagogisch medewerker een achterstand vermoedt bij een kind, observeert hij/zij het kind nauwkeurig en maakt hier een verslag van. De pedagogisch medewerker kan andere collega's vragen het kind ook eens te

observeren om zo te kijken of hij/zij hetzelfde ziet. Regelmatig observeren op verschillende momenten kan daarbij helpen. Vervolgens wordt met de leidinggevende overleg gepleegd. Na dit overleg worden ouders uitgenodigd voor een gesprek. Naar aanleiding van dit gesprek worden de vervolgstappen bepaald. Evt. wordt er een plan opgesteld over hoe er met het kind moet worden omgegaan. Ouders blijven altijd de eindverantwoordelijke voor het kind.

Er zijn verschillende instanties die benaderd kunnen worden bij eventuele ontwikkelings- en/of gedragsproblemen zoals het Centrum voor Jeugd en gezin (CJG), de GGD, ICARE of er kan anoniem advies gevraagd worden bij de huisarts. Ook hierbij wordt altijd eerst overleg gepleegd met de ouders.

5. PROTOCOLLEN

Naast het algemeen pedagogisch beleid en de locatie-specifieke werkplannen zijn er nog een aantal aanvullende protocollen gericht op het pedagogisch handelen. Deze protocollen zijn aanwezig op elke locatie en worden regelmatig doorgesproken met de pedagogisch medewerkers. Het betreft de volgende protocollen:

- Meldcode
- Beroepscode
- Zindelijkheid
- Allergie
- Privacy
- Beweegplan 0-4 jr
- 4-ogen principe (tevens onderdeel van het Veiligheidsbeleid)